Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

NYT FRA DET GAMLE HELSINGØR

Nr. 2 / 2024

Formanden skriver

Ved generalforsamlingen den 20. marts omtalte jeg i min beretning museets nuværende udstilling "Turen går til Helsingør", som åbnede i juni 2023, og jeg nævnte også, at der i februar 2025 åbner en ny udstilling om Straf og Udstødelse. Ligeledes udtrykte jeg vores håb om, at museet vil være fuldt udbygget inden byjubilæet i 2026.

Det gav anledning til nogle kommentarer fra salen. Der var kritik af den nuværende udstilling, som i for høj grad består af plancher og computerindslag og i alt for lille grad viser originale genstande. Det er en kritik, som vi i bestyrelsen er enige i, og som vi også har udtrykt overfor museet. Vi har forståelse for, at det hænger sammen med sikkerhedsmæssige forhold, men vi har et inderligt håb om, at dette problem kan løses i forbindelse med den løbende opbygning af museet. Man går på museum for at se originale genstande. Computerindslag kan man se hjemme i dagligstuen.

På den ordinære generalforsamling den 20. marts blev Martin Davidsen nyvalgt til bestyrelsen som suppleant. Vi har altid inddraget suppleanterne som almindelige bestyrelsesmedlemmer.

På grund af store øgede udgifter til porto (kr. 8000,00 pr. år), bliver vi nødt til at forhøje kontingentet med kr. 25,00. Det bliver først fra 2025. Enkeltmedlem kr. 250,00 og par kr. 300,00. Vi undersøger andre muligheder end PostNord.

Vi savner et administrationssystem, der både kan lette kassererens arbejde og udskrive kvitteringer med navn og medlemsnummer, så snart kontingentet er betalt. Systemet findes, og vi håber at tage det i brug i år.

Tom Sinding
Formand

Forsidebilledet

Udsnit af maleri af Carl Baagøe fra 1887. Motivet er Kongevasen i Skotterup. Maleri i privateje. Foto: Kaj Madsen.

NYT FRA DET GAMLE HELSINGØR

Bente Thomsen (ansvh.)
Charlotte Fenger
Torben Bill-Jessen (tilforordnet)

Tryk:
Nofoprint, Vallensbæk
Layout:
Charlotte Klokholm / Maison-B

Nyt fra det gamle Helsingør
udkommer med 4 numre om året

Stof til bladet sendes til
btsnekkersten@gmail.com
Deadline for nr. 3/2024 er
mandag 24. juni 2024

Helsingør Historiske Forening
Formand:
Tom Sinding tlf. 2331 8605
Næstformand:
Bente Thomsen
tlf. 2125 6830
Kasserer: Flemming Jensen
Sebastian Gyrst-Longsig Christensen
Ingrid Dora Jarnbjer
Aksel Ravn
Carsten Rygaard
Søren Voller
Martin Davidsen (suppleant)
Charlotte Fenger (suppleant)

Foreningens hjemmeside
helsingoerhistoriskeforening.dk

Kontingent for 2024:
225 kr. for enkeltpersoner
275 kr. for par
575 kr. for firmaer
Betaling kan ske på:
Reg. 2255, konto 1905 639 169
MobilePay nr. 307140.

Kært barn har mange navne

Af Lone Hvass

Karmeliterhuset, Herluf Trolles hus, De Sjællandske Brahers Gård, Fattighuset, en gammel smadderkasse uden historisk værdi, folkebibliotek og Helsingør Historiske Museum. Tilmed med en restaurering som "humbug og skandale", skulle et byrådsmedlem en gang have sagt.

Ak, ja det er gode og triste benævnelser om Karmeliterhuset, som nok er det navn, der i dag er mest brugt om et af de mest spektakulære stenhuse i en dansk købstad.

Helsingør Museum forlod den enestående bygning i 2022 for at opstille de historiske udstillinger i bibliotekets afdeling i Kulturværftet. Hvad byrådet nu har tænkt sig med bygningerne vides ikke. I 2003 udgav Helsingør Kommunes Museer et lille hæfte om Karmeliterhuset i Helsingør, skrevet af Jette Wandel. Omslaget til hæftet var et maleri af selveste J.F.Willumsen, der som 25-årig en kold februar havde været i Helsingør og der gengav Karmeliterhusets sydfløj med den tomme helgenniche. Hæftet fortæller hele husets lange historie fra hospital, adelsbolig til fattighus, bibliotek og museum. Når kommunen omsider når frem til bygningens eventuelle brug, må man håbe, at der tages hensyn til dens enestående kulturhistoriske værdi, som alle kan have glæde af. Én ting kan vi slå fast: bygningen er fredet, men den har ikke godt af at stå tom.

Husets tidlige historie

Men hvorfor er Karmeliterhuset nu

Håndkoloreret foto af Karmeliterhuset, formodentlig fra 1920'erne.
Kilde: Samlinger.natmus.dk.

så interessant? Det er tilsyneladende ikke nok bare at være en fin bygning med mere end 500 års historie bag sig. Hvad er det f.eks. der gør, at vi kan fremhæve Karmeliterhusets historie i sammenligning med andre byers middelalderlige stenbygninger? De danske byer rummede som helhed i middelalderen en del grundmurede stenhuse. Flest var der nok i de velstående og store byer, men de var selvsagt en beskeden del af den samlede bygningsmasse. Forlaget Hikuin udgav i 1987 artikler om de middelalderlige stenbygninger i danske købstæder, herunder 7 bygninger i Helsingør i

Stengade. Ligesom stenbygninger i andre byer blev de alle opført og brugt af kirkens folk til bispegårde, eller af de velhavende borgere som rådhuse eller som købmandsgårde.

Men ingen af de middelalderlige stenhuse har som Karmeliterhuset i Helsingør været bygget som adelsbolig. Som noget ganske enestående valgte Herluf Trolle og Birgitte Gøje at udnytte karmeliternes lille hospital og ombygge det til en standsmæssig bolig, da Trolle var lensmand på Krogen Slot. Bygningen købte Trolle af rådmand Asgud Mikkelsen, som i en lille årrække fra 1535 til 1550 havde ejet den. Mikkelsen havde købt huset af klostrets prior og derefter brugt den i tilknytning til sin dér opførte hestemølle. Herluf Trolle har formodentlig set det praktiske i bygningens placering: Hans job var på Krogen, og her var en stor gård til ægteparret uden for den pulveriserende bygningsmasse i Helsingør. Netop ikke en ejendom i Stengaden, hvor byens borgmestre, toldere og købmænd havde deres virksomheder.

Trolle ombyggede det lille Karmeliterhospital til en stor præsentabel gård i to stokværk ud mod Hestemøllestræde. Gården lå med nem udgang til Overgaden (Sudergaden), og med sin særegne gavl ud mod den ene af byens hovedgader, Sankt Annagade. Bygningens fornemme karakter understreges af den kamtakkede gavl. Man har ment, at gavlen sandsynligvis var bygget af nederlænderen Matheus Rubensaat. Men resten af huset er ikke så avanceret, så Rubensaat er ikke nødvendigvis bygmester.

Gården kom til at bestå af stue, kamre, kældre, loft og ikke mindst den store enestående sal med halvsøjler opmuret i formsten, der understreges af nichernes hvidtekalk. En ydre trappe og svalegang førte op til salen. De tilmurede indgange er i dag kun synlige på gårdens ydre nordmur. I gårdens stueetage har også været en fornem udsmykning, hvor rester af kalkmalerier blev fundet ved restaureringen i 1905. Den nybyggede gård med en stor sal på 2. etage var en europæisk bygningstype, typisk for aristokratiet i højmiddelalderen. I 1554 købte ægteparret yderligere et lille stykke af "Helliggeistes", efter at Trolle havde været lensmand i næsten 10 år. Købet af gård og jord blev beseglet med 1 tønde øl på rådhuset. Huset må være bygget ganske hurtigt i løbet af 8 måneder.

Herluf Trolles ægteskab med Birgitte Gøye havde været et godt parti for Herluf Trolle. Hendes arvedel fra Mogens Gøye omfattede to halve herregårde, Græse med Hillerødsholm og Krenkerup på Lolland, to møller, 182 bøndergårde samt en pant på 4000 daler i Ring kloster ved Skanderborg Sø. Dertil kom en gård i København. Den lå ved Amagertorv, på hjørnet af den nuværende Niels Hemmingsens gade. Gården kaldtes oftest Sigbrits gård, fordi Christian 2. i 1516 havde installeret sin elskerinde Dyveke og hendes mor, Sigbrit Willoms fra Nederlandene der. Gården havde tidligere tilhørt rigshofmester Mogens Gøye, der efter kongens flugt i 1523 fik den tilbage, hvorefter den ved skiftet efter hans død kom til datteren Birgitte Gøye. En boopgørelse fra 1568, da Birgitte Gøye var blevet enke, nævner rummene og noget af inventaret. På førstesal lå fruerstuen – opholdsstuen, et stort kammer, sovekammer, i stueetagen lå en inderstue, spisekammer, og et svendekammer til de mandlige tjenere og desuden en kælder. En ikke særlig voldsom bygning, der næppe kunne sammenlignes med den, som ægteparret lod bygge i Helsingør.

Braheslægten

I 1554 blev en ny lensmand udnævnt på Krogen. Herluf Trolle fik ikke noget nyt len. Sagen var, at han var røget ud i kulden. Så vi behøver ikke undre os over, hvorfor ægteparret dårligt nok får bygget deres gård færdig før den overlades til byen. I 1555, allerede et halvt år efter, skænker ægteparret Trolle og Gøye gården samt to haver til byen, der et par år efter benytter underetagen til byens latinskole sammen med den vestlige fløj i Karmeliterklosteret/ Almindeligt hospital. Derefter står den store festsal sandsynligvis tom og ubrugt hen, indtil ægteparret Peder Brahe og Margrethe Gøye (Birgitte Gøyes niece) i 1587 køber gården af byen, der på det tidspunkt ikke har haft økonomi til at holde bygningen ved lige.

Brahe færdigbygger fløjen ud mod Sankt Annagade i løbet af 1590erne og den kaldes fremover for "De sjællandske Brahers gård". Gården går i arv til adelsmændene Otte Brahe og derefter til den skånske adelsmand Tage Andersen Thott. Men det kniber med hans økonomi og dermed vedligeholdelsen af gården i Helsingør. Byen får derefter atter overdraget gården, og i 1630 indrettes byens fattighus i den. Og 2 år efter forhøjes karmeliternes oprindelige hospital, så Trolles store hus og det oprindelige hospital fremstår som en bygning. To bindingsværkslænger bygges til, sådan at gården bliver firlænget. Adelsboligen er forsvundet og fattighusets tid begyndt.

Fattighus, bibliotek og museum

I 1730'erne kom Karmeliterhuset som fattighus til at fungere som plejestiftelse for fattige på samfundets socialt

Akvarel fra 1895 af Trollesalen, som i 1790 var blevet indrettet som sovesal.
Kilde: Jette Wandel: Karmeliterhuset i Helsingør.

Udstilling i Trollesalen. Kilde: Lone Hvass.

laveste trin, mens naboen Almindeligt Hospital i karmeliterklosteret fremover skulle tage sig af de offentligt ansatte og borgerskabet, som var lidt "finere" end de fattige. I løbet af 1700-årene havde begge institutioner en god og voksende økonomi takket være tavlepenge og kongetiender samt grunde og huse i og uden for byen. Mens den fysiske afstand mellem hospitalet og fattighuset var lille, blev den sociale afstand mellem beboerne stor. Folketællingen fra 1787 viser, at der boede 74 fattiglemmer i fattighuset, heraf 13 børn under 14 år. Den store festsal blev i slutningen af 1700-tallet taget i brug med ruminddeling og indretning med et større antal sengepladser til fattiglemmerne.

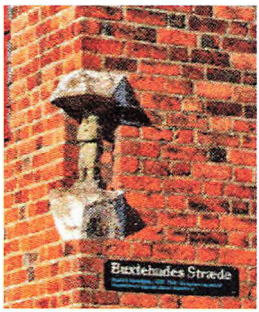
I 1803 bestemmes i tråd med oplysningstidens tankegang med arbejde og fattigforordning, at lemmerne skulle arbejde for opholdet, og der indrettes arbejds- og spindestuer for fattiglemmerne samt en fattigskole. Fattighusets historie kom til at vare, indtil loven om alderdomsunderstøttelse indføres i 1891, hvorefter Karme-

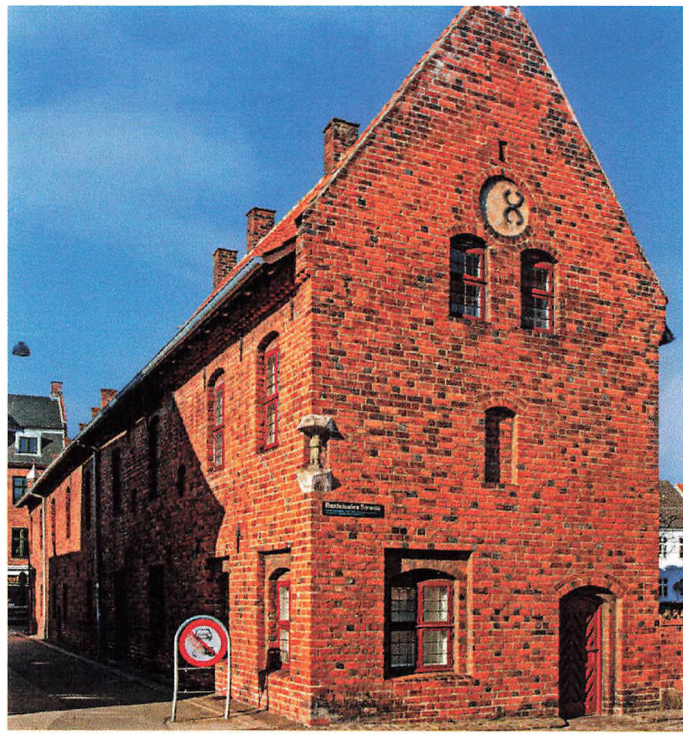
literhuset langsomt bliver forladt. I efteråret 1902 var huset tomt, og man får Nationalmuseets tilladelse til at undersøge og opmåle den gamle fattiggård. Da man derefter kan dokumentere, at gården har været ejet af Herluf Trolle og Peter Brahe udløses statslige og private midler i så stort et omfang, at huset nyrestaureret kan slå dørene op til bibliotek og museum som rykker ind i 1910.

I Herluf Trolles sydfløj får Helsingør Historiske Museum til huse på første sal, mens folkebiblioteket flytter ind i de tre rum i stuen, men allerede i 1917 er der pladsmangel for biblioteket. Bymuseets udstillinger må i 1922 flytte over til Karmeliterklosteret. Biblioteket flytter ind i hele sydfløjen, og Trollesalen bliver læsesal. I 1931 – 1973 får museet lokaler på Marienlyst Slot, hvorefter museet i 1973 flytter tilbage til Karmeliterhuset. I 1971 er biblioteket flyttet til Marienlyst allé.

For at slutte med Jette Wandels tekst: museet trådte først sine barnesko i Trollesalen, flyttede derefter til klosteret, vendte tilbage igen og overtog hele huset som bymuseum og byhistorisk arkiv. I 2021 blev Karmeliterhuset forladt, tømt for museets klenodier og den Helsingørske kulturhistoriske arv.

1516 - 1536 Hospital
1550 - 1635 Adelsbolig
1635 - 1910 Fattighus
1910 - 1988 Bibliotek
1910 - 2022 Bibliotek og Bymuseum

Karmeliterhuset. Figuren i nichen "Moder med barn" er opstillet i 1960 og er udført af billedhuggeren Eigil Vedel Schmidt. Foto: Kaj Madsen.

Snekkersten: Intetsteds træffer man en sådan flid

Historien om to billeder af maleren Carl Baagøe, der havde sejlet på de syv have og gjorde maritime skildringer til sit levebrød, men slog sig til ro i sit elskede Snekkersten.

Af Jørgen Lind, journalist

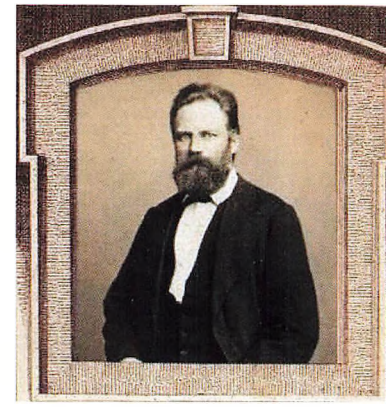
Carl Baagøe var en habil kunstner. Han havde sat sig grundigt ind i tingene: Studerede først fire år på Det kgl. Danske Kunstakademi samtidig med, at han stod i malerlære. Derefter ernærede han sig som dekorations- og rullegardinmaler(!), før han igen var på akademiet for yderligere at dygtiggøre sig. Fra 1853 helligede han sig helt kunsten, og marinebilleder blev hans speciale.

Baagøe (1829-1902) var nemlig søn af en skibskaptajn fra Christianshavn, og allerede som 13-årig sejlede Carl med sin far til Island første gang. I 1861 tog han på togt med linieskibet Frederik den Sjette og det følgende år med fregatten Tordenskiold.

Hans viden om handelsskibe, orlogsskibe og småbåde, skibsbyggeri, takkelage, bølgegang og skumsprøjt omsatte han fermt til tegninger, akvareller og oliemalerier. "Skibenes rejsning og bølgernes liv interesserede ham mere end sømandens gerning", som Illustreret Tidende noterede i sin nekrolog over Baagøe i 1902.

Studierejse til Taarbæk

Selv om hans hu stod til søen, var det ikke havet, men idylliske Nordsjælland, der var hans foretrukne opholdssted. Da Akademiet eksempelvis tildelte

Marinemaleren Carl Baagøe (1829-1902). Kilde: Wikipedia.

Baagøe et stipendium på 400 kr., brugte han i modsætning til mange af sine samtidige ikke pengene på en rejse til eksotiske Italien, men til – Taarbæk.

Det meste af sit voksenliv boede Carl Baagøe i Snekkersten. Sammen med sin hustru, Ida Hansine, tilbragte han i en årrække somrene som landligger i huset Peters Minde (nu Strandvejen 166), indtil parret i 1888 opførte Villa Mindebo lidt nord for Skotterup Kro (Strandvejen 220; huset eksisterer endnu i bedste velgående og var i øvrigt for en snes år siden ejet af Anders Birchow fra "Linje 3").

Snekkersten blev tilsyneladende Baagøes ét og alt. At den akademiuddannede københavnerkunstner kom godt ud af det med de indfødte snekkerstenere fremgår f.eks. af, at Snekkersten-Skotterup Sangforening udnævnte ham til protektor for en nyoprettet hjælpe- og lånefond i 1882.

Med base i Snekkersten malede han sine maritime billeder, som hurtigt fandt et interesseret publikum i både indland og England. Han påtog sig også deciderede bestillingsopgaver i form af skibsportrætter til redere og kaptajner.

Fast leverandør

I efteråret 1859 begyndte Illustreret Tidende at udkomme. Mediet var en epokegørende nyskabelse, idet det var fyldt med billeder, mange helt aktuelle, og den slags havde man aldrig set før her til lands. I løbet af få år blev Illustreret Tidende det mest udbredte danske medie, med hundredtusinder af læsere, som nu for relativt små penge fik et righoldigt billedmateriale ind ad døren hver uge.

Hurtigt blev Carl Baagøe en af de faste leverandører af tegninger til Illustreret Tidende, hvis stab af xylografer omsatte kunstnernes forlæg til trykbare træstik. Hans første signerede marinebillede blev bragt i udgaven for søndag 4. november 1860, en noget stiv gengivelse af skruefregatten Sjælland.

Gennem et kvart århundrede var han en meget benyttet medarbejder. Et af hans sidste bidrag var et helsidesbillede af en stabelafløbning på værftet i Helsingør i sommeren 1883.

I 1879 udførte Baagøe et par typiske marinebilleder fra sit elskede Snekkersten. Sandsynligvis havde han lavet tegningerne på eget initiativ og tilbudt redaktionen dem. Illustreret Tidende publicerede de to billeder som træstik henholdsvis 26. oktober og 9. november 1879, og de blev ledsaget af en længere artikel, som på opfordring af bladet var skrevet af Axel Damkier.

Damkier var journalist og på dette tidspunkt ved at etablere Ølandenes Dagblad på Langeland, men i anledning af opgaven satte han sig grundigt ind i kadrejernes og fiskernes forhold oppe i Snekkersten.

Her er et fyldigt uddrag af hans tekst til Carl Baagøes to billeder:

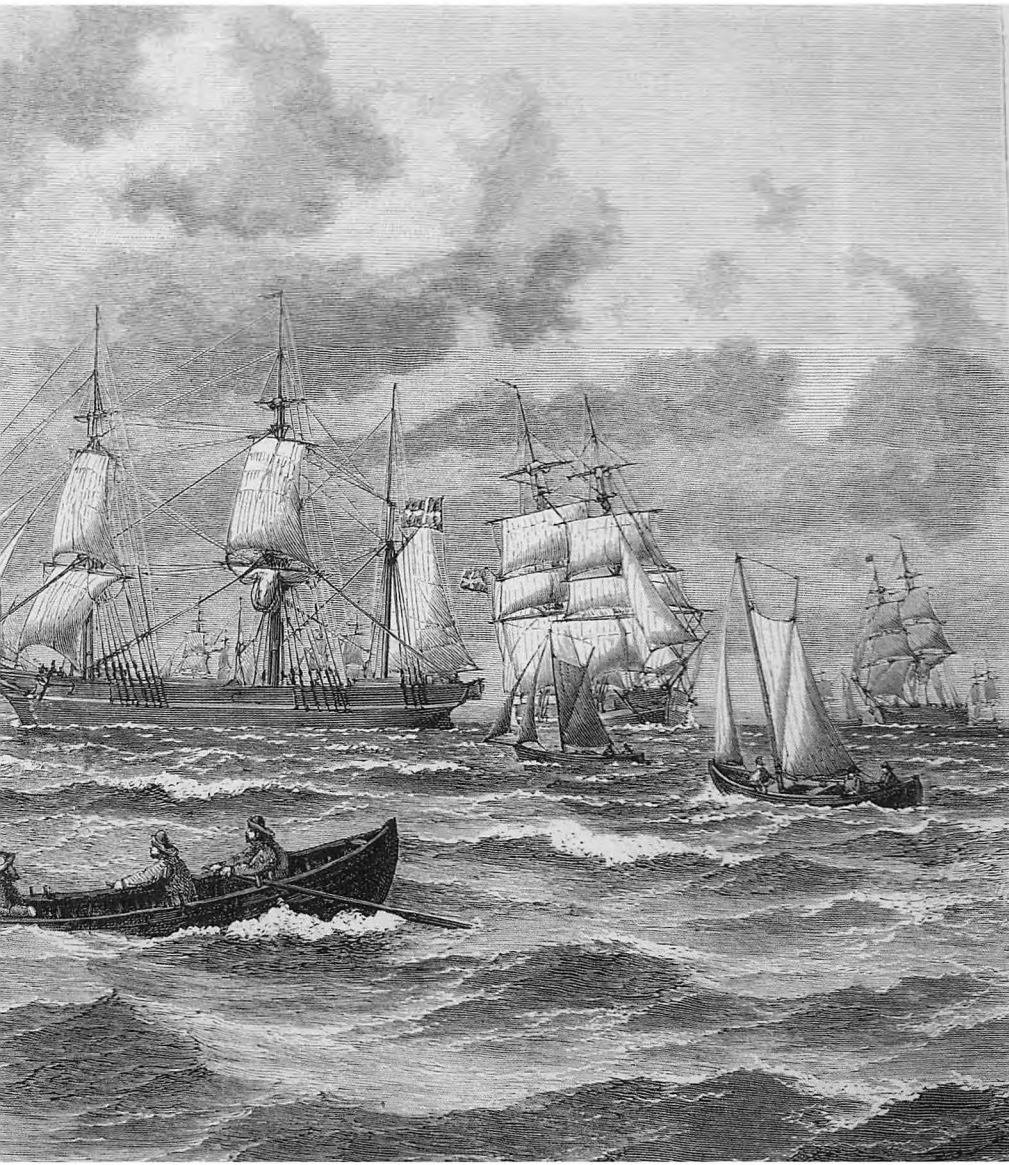
Kadrejerne får travlt

"Det Billede af Carl Baagøe, som "Illustreret Tidende" i dag bringer sine Læsere, viser os Sundet ud for Snekkersten i oprørt Tilstand. Det har i flere Dage været blikstille; ikke en Seiler er kommen forbi; kun hist og her i Sundet har et enkelt Skib ligget og døset for Anker – da blæser der pludselig en frisk Kuling op, og inden nogle Timers Forløb sér man en Mængde Skibe, som hidtil har været holdt tilbage af Mangel paa Vind, ile forbi for fulde Seil i tætte Rækker. Den Del af Snekkerstens Befolkning, der ernærer sig ved Handel til søs, de saakaldte Kadreiere, faa nu travlt og skynde sig at stikke i Søen med deres Baade, for om mulig at slaa en Handel af med de forbiseilende Skibe. Forsynet med forskjællige Næringsmidler, samt Tobak og Spirituosa, begive de sig ud, to Mand i hver Baad, og naar de have naaet et Skib, hage de sig fast paa Siden af det og holde paa denne Maade Fart med det – en Seilads, der iøvrigt er temmelig farlig og har kostet mange Mennesker Livet. Saasnart Kadrierbaaden har haget sig fast, kommer i Regelen en Mand fra Skibet hen til den, og saafremt man ombord trænger til nogle af de Varer, Kadreieren har i sin Baad, begynder Underhandlingerne, som unægtelig ofte føres i et høist mærkeligt Sprog. Kadreieren kan imidlertid i Regelen gjøre sig forstaaelig; han taler lidt af alle Sprog, og Handelen gaar godt, naar Skipperen bare har noget at betale med. Betalingsmidlet behøver imidlertid ingenlunde at være contante Penge: Kadreieren modtager lige

saa gjerne noget gammelt Tougværk, lidt Kul, en sæk Korn, nogle Oliekager, eller hvad Skibet ellers formaar at yde, og i Bytte herfor giver han Æg, Fisk, Cigarer, Rom eller hvad man ønsker af hvad hans i Baaden anbragte Proviantkasse indeholder.

Det hænder jo imidlertid ofte, at Skibet er vel forsynet i enhver Henseende og følgelig ikke vil have noget med Kadreieren at gjøre, hvorfor denne bliver jaget bort. Sker dette i en høflig Form, finder Kadreieren sig med Ro i sin Skjæbne, støder fra og seiler videre

Det travle Sund ud for Snekkersten med fiskere og kadrejere, orlogs- og koffardiskibe. (Træstik fra Illustreret Tidende 26/10 1879 efter forlæg af Carl Baagøe).

for at prøve sin Lykke et andet Sted; men bliver Skipperen raa og uforskammet, kan det vel hænde, at Kadreieren hævner sig ved given Leilighed".

En tur i spjældet

"De Varer, som Kadreierne tiltuske sig paa Søen, bringe de i Land ved en Landgangsvase, af hvilken Læserne

ville finde en Tegning i næste Numer af denne Tidende, og her tage først Toldembedsmændene dem i Øiesyn, saafremt der er noget, som skal fortoldes, hvorefter de sælges til en Fisker, der nærmest maa betragtes som Snekkerstens Grosserer.

Kadreieren er imidlertid ikke alene udsat for den Fare, der kan ramme ham paa Søen; selv efterat han har faaet sine Varer i Land, venter der ham nye Farer fra Lovens Haandhæveres Side. Det hænder jo nemlig ikke sjældent, at Skibenes Besætning sælger, hvad der aldeles ikke er deres Eiendom, men Rhederens, og faar Helsingørs Politi Nys om, at sligt er passeeret, indfinder det sig øieblikkelig, confiskerer Varerne og fører Kadreieren med sig i Cachotten, hvor han ofte holdes en rum Tid, indtil han har bekjendt, at han ved, at det er stjaalne Varer han har kjøbt, eller til det viser sig, at der intet er at lokke ud af Manden, hvorfor man maa lade ham gaa igjen. Dette Sidste gjør man imidlertid kun meget nødig, thi Øvrigheden har et godt Øie til Kadreieren og vil ham gjerne tillivs – hvilket maaske kan finde sin Forklaring i den Omstændighed, at det er meget vanskeligt at komme ham tillivs".

Flid og udholdenhed

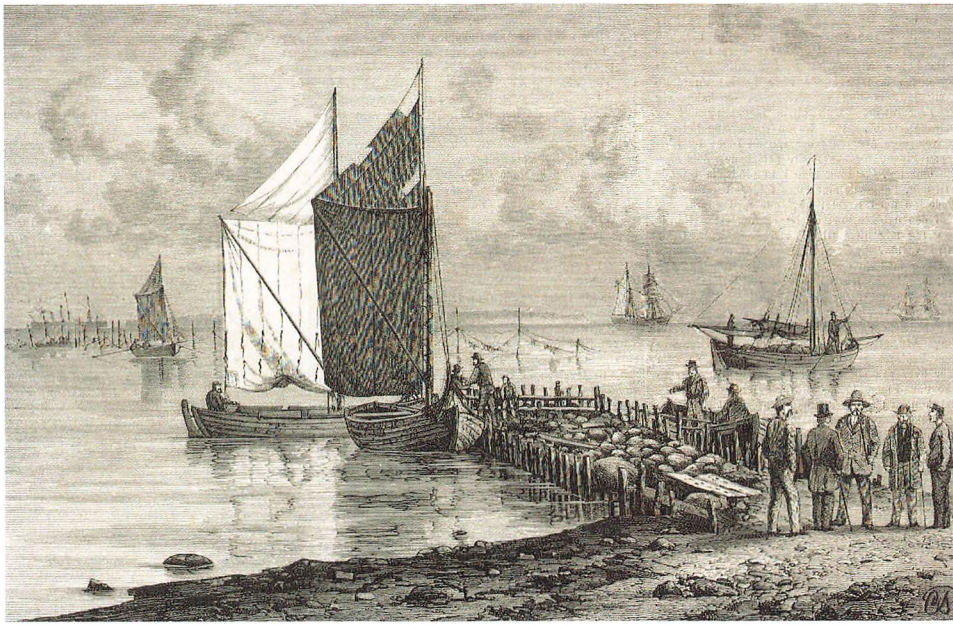
"Kadreierne udgjøre imidlertid kun en Brøkdel af Snekkerstens Befolkning, hvis Hovederhverv, som bekjendt, er Fiskeriet. Dette er unægtelig noget besværligere end Kadreieriet, og udbyttet er vel i Regelen ringere; men Fiskeren er stolt af sin Haandtering, og det har han god Grund til at være. Intetsteds træffer man en saadan Flid og en saadan Udholdenhed som her. Hele Familien er beskæftiget. Mændene og Drengene drage ud paa Søen, Konerne kjøre Fangsten til Helsingør paa deres Hjulbøre, og Børnene hjælpe til med at rense og bøde Garn. Fiskeren har hele Aaret igjennem nok at bestille; end ikke Vinteraftenerne kan han hvile, men maa sysle med at flette eller binde sine Redskaber; denne Flid har ogsaa sin Løn i den Tilfredshed han nyder ved at have et i Regelen sorgfrit Udkomme og et forholdsvis hyggeligt Hjem.

Æren for dette sidste tilkommer vel nærmest Fiskernes Koner, som i det Hele staa paa et meget høit Trin. Det er en fornøielse at se de friske, livsglade Koner om Morgenen trille af sted til Helsingør med deres ofte tunge Læs, og naar man saa følger dem dertil og ser, med hvilken Ro, ja jeg kunde næsten fristes til at sige Anstand, de indtage deres Pladser paa Fisketorvet og forhandle deres varer – ja, saa kan man godt forstaa, at de kun nødig ville omtales i samme Aandedræt som vore Fiskesælgersker ved Gammelstrand".

De dyre bundgarn

"Om end Fiskeren, som sagt, har nok at gjøre Aaret igjennem, saa er Efteraaret imidlertid dog nærmest hans travleste Tid. Pladsen er her for indskrænket til at give en udførlig Fremstilling af de forskjællige Maader, Fiskeriet der drives paa...

Nogle faa Bemærkninger skal jeg dog tillade mig, og skal da begynde med det saakaldte Bundgarn, som Læserne ville finde paa Billedet af Carl Baagøe i næste Numer. Det er det mest pretentiøse af alle Fiskerens Redskaber, ligesom det ogsaa er det kostbareste. Det fordrer en ikke ringe Plads, da det er 80 til 200 Favne langt, maa passe til det Sted, det staar paa, og maa navnlig stilles saaledes ud, at den øverste Kant staar i Vandets Overflade, medens dets nederste Kant netop naaer Bunden, og Prisen

Snekkerstens "havn", som den tog sig ud på træstikket i Illustreret Tidende 9/11 1879 efter en tegning af Carl Baagøe.

paa et saadant Garn, der i heldigste Tilfælde kun varer fire Aar, er 1400 Kroner. Bundgarnet kan kun bruges i nærheden af Land, hvor det imidlertid fanger alle de Fisk, som trække langs Kysten, nemlig Sild, Makrel, Torsk og Hornfisk. Fangsten paa denne sidste Fisk, der spiller en stor Rolle for Snekkerstens Fiskere, begynder først sent om Efteraaret, naar Hornfisken trækker tilbage gjennem Sundet og ud ad Nordsøen til".

Fiskeri efter ankre

Artiklen i Illustreret Tidende fortæller også om ålefangst ud for Snekkersten:

"Af Aaleruser eier Snekkersten omtrent 700. Ligesom Bundgarnene sættes de ikke alle ud, men omtrent en Fjerdedel holdes i Reserve. De koste med alt Tilbehør omtrent 40 Kr. Stykket, og kunne gjøre Tjeneste i fire til sex Aar..."

"Endnu et særligt Slags Fiskeri, der ofte kan være meget indbringende, skal kortelig berøres, nemlig det saakaldte "Ankerfiskeri", Fiskeriet efter Ankere, som Skibene have mistet, enten ved at Kjæderne ere sprungne, eller ved at Skibet har maattet stikke sit Anker fra sig for at komme under Seil. Fiskerne have sluttet sig sammen i forskjællige "Anker-Compagnier", gjerne otte Mand i hvert med to Baade, de "stryge" da efter Ankerne, og naar de have fundet Stedet, hvor de ligge, sætte de Bøie paa med Compagniets Mærke, hvorefter ingen Andre tør røre det. De hente derefter flere Folk og en saakaldet Kranbaad til Hjælp, tage Ankeret op og føre det til Helsingør, hvor Øvrigheden bestemmer, om det skal henlægges, i hvilket Tilfælde der betales Bjærgeløn for det, eller om det maa sælges, hvorefter det bliver Fiskernes Eiendom".

Børge Reiersen Lund – en borger i Helsingør 1800-1850 og hans efterladte papirer

Af Maria Rehling Refer

Bogen med denne titel er skrevet af Maria Rehling Refer og er netop udkommet på forlaget tilknyttet Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie.

Det var private papirer i form af en dagbog, en selvbiografi og nogle breve efterladt af Børge Reiersen Lund (1784-1858), som satte gang i bogprojektet. Herefter dukkede adskillige unikke genstande op med relation til hans liv i Helsingør i første halvdel af 1800-tallet. Samlet set er der tale om en enestående ny samling af kilder, som har såvel personalhistorisk som kulturhistorisk værdi.

Kilderne belyser Børge Reiersen Lunds liv som færgemand og brændevinsbrænder i Helsingør i Sundtoldens sidste æra frem til dens nedlæggelse i 1857. Det var en periode, hvor borgeren trådte frem på den offentlige scene som myndig og aktiv deltager i lokalsamfundet midt i overgangen fra enevælde til folkestyre, samtidig med at den teknologiske udvikling buldrede derudaf.

Bogen gengiver B.R. Lunds efterladte papirer i ordret transskriberet form. Gennem introduktioner og kommentarer sættes hver enkelt kilde ind i en historisk og samfundsmæssig ramme.

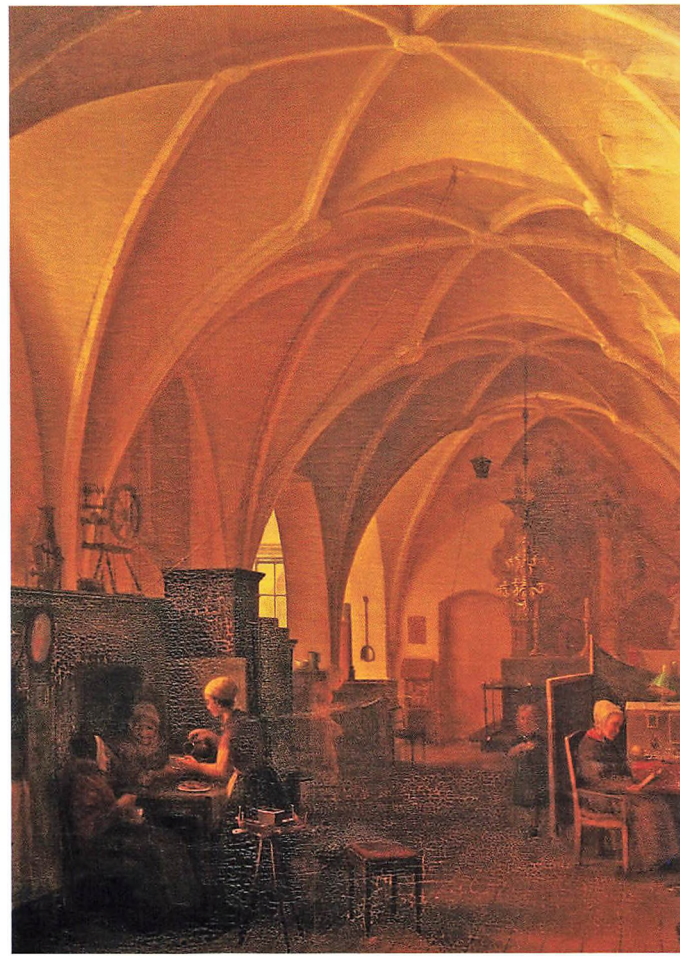
Bogen er på 300 rigt illustrerede sider og forsynet med slægtstavle, personregister, noter og litteraturliste.

Bogen koster 200 kr. og kan bestilles på mail: blaabjerg@genealogi.dk eller hos forfatteren på mail: mariarefer@hotmail.com.

I foreningens blad Forening og Museum Nr. 4, 2020, kan man læse en artikel om Børge Reiersen Lund.

Mysteriet om et maleri

Af Bente Thomsen

I november 2023 udkom en bog af Torben Bill-Jessen og Lone Hvass "Fattigforsorg i Nordsjælland og Skåne". Den har på forsiden et maleri af Laxmandsalen, som kan ses på illustrationen her på siden.

I forbindelse med den endelige klargøring til trykning blev det aktuelt at vide, hvem der har malet billedet, for det burde stå i bogens kolofon. Torben Bill-Jessen har fotograferet billedet, men ingen vidste, hvem der har malet det.

Billedet hænger i Helsingør Stifts lokaler i Sct. Mariæ Kloster, men ingen i Stiftet vidste, hvornår og hvordan billedet er kommet til Stiftet. Kun kunne det fastslås, at det er sket inden 1995.

Morten Stützer fra Helsingør Stift var så venlig at undersøge, om der var nogen synlig signatur eller andet, som kunne identificere kunstneren. I nederste højre hjørne af det temmelig mørke billede viste der sig en meget svært læselig signatur samt årstallet 1872. Desværre kunne denne ikke matches med nogen af de kendte signaturer, som kan findes på nettet. Derudover viste det sig, at der på bagsiden var et nummer fra Bruun Rasmussens auktioner.

Første skridt derefter var at kontakte Bruun Rasmussen, som desværre

meldte tilbage, at de ikke kunne komme videre blot ud fra auktionsnummeret. Deres eksperter kunne heller ikke ud fra det medsendte foto af maleriet afgøre, hvem kunstneren er.

I næste runde spurgte vi Statens Museum for Kunst og Konservatorværkstedet på Kronborg, om de kunne give noget bud på kunstmaleren, men heller ikke dette førte til noget resultat.

Næste skridt

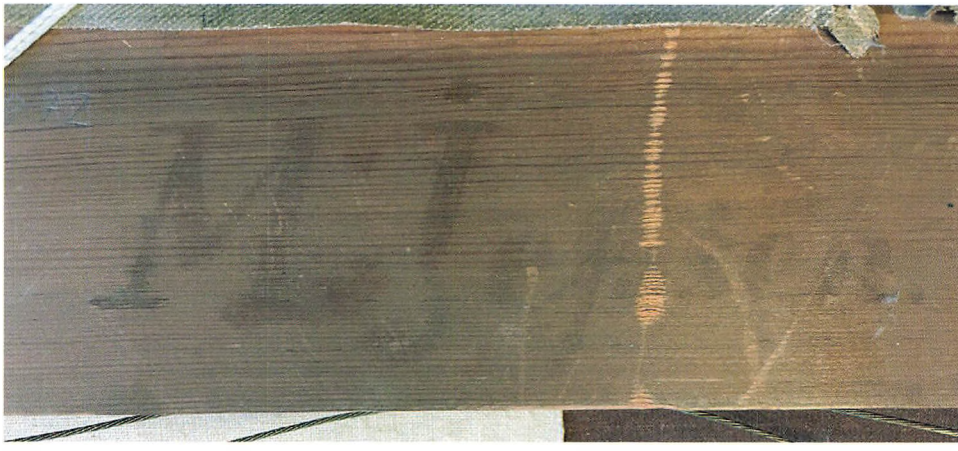
I januar 2024 fik Lars Bjørn Madsen og undertegnede en aftale med Morten Stützer om, at vi måtte komme op på Stiftets kontor, så vi i fællesskab kunne tage billedet ned fra væggen og undersøge mere indgående, om der var flere oplysninger på bagsiden. Og det var der. På blændrammen står der M. Jepsen og der var et nummer, som viste, at billedet tilhører Helsingør Museum og altså er udlånt til Helsingør Stift.

Morten Jepsen (1826-1903) er navnet på maleren. Han var født i Strandby ved Frederikshavn, blev oprindelig uddannet som lærer, men kom i 1846 på Akademiet, hvor han studerede 1846-47 og igen fra 1852. Han arbejdede også som malersvend og i årene 1863-68 som lærer på Hindsholm Folkehøjskole. Hans produktion er ikke omfattende.

Det vides ikke, hvordan og hvornår maleriet er kommet i museets eje. Museet ejer endnu et maleri af Morten Jepsen. Det er et maleri af skolestuen i Karmeliterklostret. Dette er købt på en Bruun Rasmussen-auktion den 8.2.1977 formedelst 5.692,50 kr.

Hvis nogen af vores medlemmer kan bidrage med yderligere oplysninger, hører vi gerne derom.

Kontakt Bente Thomsen på mail: btsnekkersten@gmail.com.

ISSN 2794-3062